

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΣΤ'

Συνδρομή ἰσησά: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 - Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰαννουαρίου. Ἰσούσ: καὶ εἰνὶ ἰσησά: - Γραφεῖον Διευθ.: Ἐπι τῆς λαοῦ. Πανεπιστημίου 39.

18 Σεπτεμβρίου 1883

Ὁ μέγας τῆς Ρωσσίας ποιητῆς Ἀλέξανδρος Πούσκιν, ὅστις, ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του θεωρεῖται ἐφάμιλλον τοῦ Βύρωνος, κατέχει καὶ ἐν τοῖς λογογράφοις ἔξοχον θέσιν. Ἡ κόρη τοῦ λοχαγοῦ, τὸ μυθιστόρημα αὐτοῦ οὐ μετὰ φρασιν ἀρχόμεθα ἀπὸ τῆς σήμερον δημοσιεύοντες ἐν τῇ «Ἐστία», δικαιοὶ τὴν κρίσιν ταύτην, διὰ τὸ ἀπέριττον καὶ ἀφελές τῆς διηγήσεως, τὴν πιστὴν ἀπεικόνισιν τοῦ βωτισκοῦ βίου καὶ τὴν θαυμασῶσαν τέχνην δι' ἧς κατώρθωσεν ὁ συγγραφεὺς νὰ συνδυάσῃ σκηναῖς ζωηρωτάτας καὶ παραστάσεις ἀγρίων ἡθῶν μετ' ἐπεισοδίων ἐν οἷς ἐπανθῆ ἡ χάρις καὶ διαλάμπουσιν αἰσθήματα εὐγενῆ καὶ ἀδρότα.

Ἡ ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΛΟΧΑΓΟΥ

[Μυθιστόρημα Ἀλεξάνδρου Πούσκιν].

Α'

Ὁ λοχίας τῶν σωματοφυλάκων.

Ὁ πατήρ μου Ἀλέξανδρος Πέτροβιτς Γρινέφ ὑπηρετήσας κατὰ τὴν νεότητά του εἰς τὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν κόμητα Μούνιτς¹, ἀπεστράτευσε τῷ 17. . . με τὸν βαθμὸν ταγματάρχου. Ἐκτοτε δὲ κατῴκει διαρκῶς ἐν τῷ κτήματί του, κειμένῳ ἐν τῷ κυβερνεῖῳ Σιβιρίας. Ἐκεῖ ἐνυμφεύθη τὴν Αὐδοσίαν, κόρην πτωχοῦ εὐπατρίδου τῶν περιχώρων. Ἐκ τῶν ἐννέα τέκνων τῶν μόνος ἐπέζησα ἐγώ. τὰ δὲ λοιπὰ ἀπέθανον ἐν τρυφερᾷ ἡλικίᾳ. Πολὺ μικρὸς ἀκόμη κατετάχθην μετ' ἐπισημοῦ λοχίου ἐν τῷ συντάγματι Σεμενόφσκη, ἕνεκα δὲ τῆς πρὸς ἡμᾶς εὐνοίας τοῦ ταγματάρχου τῆς σωματοφυλάκῃς πρίγκηπος Β., στενοῦ συγγενοῦς ἡμῶν, ἐθεωροῦμην ὡς ἐν ἀδείᾳ διατελῶν μέχρι περατώσεως τῶν σπουδῶν μου. Ἡ ἀγωγὴ ἡμῶν τότε ἦν πολλῶ διάφορος τῆς σημερινῆς. Πενταέτη γενόμενον μετὰ παρέδωκαν εἰς τὸν κυναγωγὸν Σαβέλιτς, ὅπως μετ' ἐπιμελήται, διότι οὗτος ἕνεκα τῆς νηφαλιότητός του ἐκρίθη ὡς ἄξιος παιδαγωγός. Διὰ τῶν φροντίδων δ' αὐτοῦ, ἐν ἡλικίᾳ δώδεκα ἐτῶν εἰξέυρον ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν καὶ ἡδυνάμην μετ' ἀκριθείας νὰ ὀρίσω τίνα τὰ προσόντα κυνηγετικοῦ κυνός. Κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν μου ὁ πατήρ μου μετεκαλέσατο ἐπὶ μισθῷ Γάλλον τινα, τὸν κ. Βωπρὲ, ὅστις ἦλθεν ἐκ Μόσχας φέρων μετ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν ἀναγκαίαν ἐπισημὴν προμήθειαν οἴνου καὶ προβηγιακοῦ ἐλαίου. Ἡ ἔλευσις του δυσηρέστησε σφόδρα τὸν

Σαβέλιτς. «Μοῦ φαίνεται, ὑπετονθόρουζε, πῶς τὸ παιδί εἶνε καλὰ συγυρισμένο καὶ εἶχεν ὅλην τὴν περιποίησιν. Τί ἀνάγκη ἦτο νὰ πᾶνε τοῦ ἀνέμου τόσα χρήματα δι' ἓνα μουσσιέ ὡς νὰ μὴ ἦσαν ἀρκετοὶ ὑπηρεταὶ ἔς τὸ σπίτι!»

Ὁ Βωπρὲ ἐν τῇ πατρίδι του ἦτο κουρεὺς, εἶτα ἐχρημάτισε στρατιώτης ἐν Πρωσσίᾳ, καὶ κατόπιν ἦλθεν εἰς Ρωσσίαν διὰ νὰ γείνη οὐταίε.λ, χωρὶς νὰ εἰξέυρη καλὰ καλὰ τί θὰ εἶπῃ αὐτό. Ἦτο μὲν πολὺ καλὸς νέος, ἀλλ' εἰς ἄκρον ἄβουλος καὶ ἀπεροίσκητος. Εἶχε δὲ καὶ μεγάλην ἀδυναμίαν πρὸς τὸ ὄρατον φύλον. Ἀλλὰ καὶ τῆς βαρέλας ἐχθρὸς δὲν ἦτο, καθὰ ὁ ἴδιος ἔλεγεν, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον ἡγάπα νὰ τραβᾷ ὀλίγον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ μας μόνον κατὰ τὸ φαγητὸν παρετίθετο οἶνος, εἰς μικρὰ μάλιστα ποτήρια, καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ ἐλησμονεῖ πάντοτε ὁ ὑπηρετής νὰ κερᾷ τὸν οὐταίε.λ, ὁ καλὸς μου Βωπρὲ συνείθισε ταχέως τὸ βωσικὸν οἶνόπνευμα. Κατήντησε μάλιστα νὰ προτιμᾷ αὐτὸ ὡς μᾶλλον εὐστόμαχον, ἀπὸ τοὺς οἴνους τῆς πατρίδος του. Συνεδέθημεν διὰ φιλίας στενωτάτης, καίτοι δὲ ὑποχρεοῦτο διὰ τοῦ συμβολαίου νὰ μετ' ἐδιδάξῃ γαλλικὰ, γερμανικὰ καὶ πάσας τὰς ἐπιστήμας, εὗρεν ὅμως προτιμότερον νὰ διδαχθῇ ἀπὸ ἐμὲ πῶς κουτσάστραβὰ νὰ φλυαρῇ βωσιστί. Ὁ καθείς μας ἔκαμνε τὴν δουλειάν του· ἡ φιλία μας ἦτο σταθερωτάτη, καλλίτερον διδάσκαλον ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπιθυμήσω. Ἀλλ' ἡ κακὴ μοῖρα μας ἐχώρισε μετ' οὐ πολὺ, αἰτία δὲ τούτου ἐγένετο τὸ ἐπόμενον συμβεβηκός.

Ἡ πλύντρια Πολάσκα, εὐλογοκομμένη χονδροκόρη, καὶ ἡ μονόφθαλμος βουκόλος Ἀκούλκα, σύστασιν ἀπὸ κοινοῦ ποιησάμεναι, προσέπεσαν μίαν ἡμέραν εἰς τοὺς πόδας τῆς μητρός μου, καὶ μετὰ κλαυθμῶν καὶ ὀδυρμῶν ἐξέθησαν τὰ παράπονά των κατὰ τοῦ μουσσιέ, ὁ ὁποῖος τὰς ἐξεμύαλισε.

Ἡ μήτηρ μου δὲν ἐχωράτευεν ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ κεφάλαιον παρεπονήθη καὶ αὐτὴ εἰς τὸν πατέρα μου, ὅστις μὴ ἀγαπῶν τὰς ἀναβολὰς καὶ τὰς βραδύτητας διέταξε παραχρῆμα νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιόν του αὐτὸς ὁ κακοῦθης Γάλλος. Τῷ ἀπεκρίθησαν εὐσεβάστως ὅτι ὁ μουσσιέ κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν μοὶ παρέδιδε

1. Διάσημος Ρώσος στρατηγὸς ἐπὶ τοῦ αυτοκράτορος Πέτρου τοῦ μεγάλου καὶ τῆς αυτοκρατείας Ἀννης.

μάθημα· ὁ πατήρ μου ἔδραμεν εἰς τὸ δωμάτιόν μου, ὅπου ὁ Βωπρὲ ἐκοιμάτο ἐπὶ τῆς κλίνης του τὸν ὕπνον τοῦ δικαίου. Ἐγὼ ἀφ' ἑτέρου ἠσχολούμην εἰς ἔργον σπουδαιότατον. Μοὶ εἶχον φέρει ἐκ Μόσχας γεωγραφικὸν πῖνακα, κορμασθέντα εἰς τὸν τοῖχον, ἀλλ' εἰς οὐδὲν χρησιμεύσαντα. Αὐτὸν τὸν πῖνακα διὰ τὸ πλάτος καὶ τὴν στερεότητα τοῦ χάρτου εἶχα βάλει εἰς τὸ μάτι ἀπὸ πολλοῦ. Ἀπεράσισα δὲ νὰ κάμω μὲ αὐτὸν ἕνα ἀετὸν, καὶ ἐν ᾧ ἐκοιμάτο ὁ Βωπρὲ, ἤρχισα τὸ ἔργον· ὁ πατήρ μου εἰσῆλθεν ἴσα ἴσα εἰς τὴν στιγμήν καθ' ἣν προσεκόλλων μίαν οὐρὰν εἰς τὸ Εὐελπι ἀκρωτήριον. Ἴδὼν τὰς γεωγραφικὰς ἐργασίας μου, μοῦ ἐτραβήξε δυνατὰ τὸ ὄτιον, ὤρμησε πρὸς τὴν κλίνην τοῦ Βωπρὲ καὶ ἐξεγεῖρας αὐτὸν τοῦ ὕπνου ἀποτόμως ἤρχισε νὰ ἐλέγχῃ καὶ νὰ ὀνειδιζῇ αὐτὸν πικρῶς. Τεθορυβημένος ὁ Βωπρὲ ἐπειράθη ἀλλὰ ματαίως νὰ ἔγερθῇ, διότι ὁ ταλαιπώρος ἦτο ἀναίσθητος ἐκ τῆς μέθης. Ὁ πατήρ μου τὸν ἐσήκωσεν ἀπὸ τὸ περιλαίμιον, τὸν ἔρριψεν ἐκτὸς τοῦ δωματίου καὶ τὸν ἐδίωξεν αὐθημερόν, ἐπιχειρόντος καὶ ἀγαλλομένου τοῦ Σαβέλτου. Καὶ οὕτως ἐπερατώθη ἡ ἐκπαίδευσίς μου.

Ἐζὼν λοιπὸν ὡς νεοδόξαι¹ καὶ διεσκέδαζον ἐξαφνίζων τὰς περισσότερας ἢ παίζων ἐν τῇ αὐτῇ τὸν αὐγατιστὴν μετὰ τῶν συνηλικιωτῶν μου. Οὕτω διῆγον μέχρις ὅτου συνεπλήρωσα τὸ δέκατον ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας μου· μικρὸν ὅμως μετὰ ταῦτα μεγάλη μεταβολὴ ἐγένετο ἐν τῷ βίῳ μου.

Φθινοπωρινὴν τινα ἡμέραν, ἡ μήτηρ μου παρεσκεύαζεν ἐν τῇ αἰθούσῃ αὐτῆς μελίπηκτα, ἐγὼ δὲ λείπων τὰ χεῖλη, θεώρουν τὸν ἀναβρασμὸν τοῦ ρευστοῦ. Ὁ πατήρ μου καθήμενος παρὰ τὸ παράθυρον εἶχεν ἀνοίξῃ τὴν Ἐπετηρίδα τῆς Αὐλῆς, ἣν ἐλάμβανε καθ' ἔτος. Τὸ βιβλίον ἐκεῖνο μεγίστην ἐξήσκει ἐπ' αὐτοῦ ἐπήρειαν· τὸ ἀνεγίνωσκε μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ εἶχε τοῦτο τὸ ἰδιόζον, ὅτι τὸν παρώργιζεν ὑπερμέτρως. Ἡ μήτηρ μου ἦτις ἤξευρε κατὰ βάθος τὰς συνηθείας καὶ ἰδιοτροπίας του, προσεπάθει νὰ ποκρύπτῃ τὸ ἀτυχὲς βιβλίον καὶ κατάρθου ἐνίοτε τοῦτο, ὥστε ὁλόκληροι μῆνες παρήρχοντο χωρὶς νὰ προσπέσῃ ἡ Ἐπετηρίς εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πατρὸς μου. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ὁσάκις ἐπιπτεν εἰς χεῖρας του δὲν τὴν ἄρρινεν ἐπὶ ὄρας ὀλοκλήρους. Ἀνεγίνωσκε λοιπὸν ὁ πατήρ μου τὴν Ἐπετηρίδα τῆς Αὐλῆς, ὑψῶν συχναίως τοὺς ὤμους καὶ ὑποτονθορίζων: «Στρατηγός... ἦτο λοχίας εἰς τὸ τάγμα μου. Ἰππότης πάντων τῶν ῥωσικῶν ταγμάτων!... Πόσος καιρὸς εἶναι ὅπου καὶ ἡμεῖς...» Ἐπὶ τέλει ὁ πατήρ μου ἐσφενδόνησε τὴν Ἐπετηρίδα

μακρὰν αὐτοῦ εἰς τὸ ἀνάκλιτρον καὶ ἐβυθίσθη εἰς βαθεῖας σκέψεις, δυσάρεστα προμηνυούσας πάντοτε· «Αὐδοτία Βασιλιέβνα! εἶπεν ἀποτόμως πρὸς τὴν μητέρα μου, πόσων χρόνων εἶναι ὁ Πετρούτσας;»².

— Τὰ ἔχει τὰ χρονάκια του... μπηκὲς τὰ δεκαεπτὰ, ἀπεκρίθη ἡ μήτηρ μου. Ὁ Πετρούτσας ἐγεννήθη τὸν ἴδιον χρόνον, ποῦ ἡ θεὰ Ναστασία Γερασιμόβνα ἔχασε τὸ μάτι της καὶ ποῦ... .

— Καλὰ, καλὰ, ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ πατήρ μου· εἶναι καιρὸς νὰ ἔμβῃ εἰς τὸν στρατὸν, εἶναι πλέον καιρὸς νὰ παύσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ τρέχῃ κατόπιν ἀπὸ τὰς ὑπηρετίας καὶ νὰ σκαλώνῃ εἰς τοὺς περιστερεῶνας».

Ἡ σκέψις προσεχῶς ἀποχωρισμοῦ ἐπροξένησεν εἰς τὴν μητέρα μου τριαύτην ἐντύπωσιν, ὥστε ἐκ τῶν χειρῶν της ἔπεσε τὸ κοχλιάριον εἰς τὴν χύτραν καὶ ἄφθονα δάκρυα ἔρρευσαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της. Ἐγὼ δὲ δύσκολον εἶναι νὰ ἐκφράσω πόσῃ χαρὰν ἠσθάνθην. Τὴν ἰδέαν τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας συνέδεον μετὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ἐν Πετρούπολει ἡδονῶν. Ἐφρανταζόμενη ἐμαυτὸν ἀξιοματικὸν τῆς σωματοφυλακῆς, ὅπερ ἐγὼ θεώρουν ὡς τὴν κορωνίδα τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας.

Ὁ πατήρ μου οὐ μόνον ἐπέμενε ἀνευδότως εἰς τὰς ἰδέας του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν προέβαινε ταχέως. Ἡ ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσεώς μου ὠρίσθη εὐθὺς. Τὴν προτεραίαν δὲ ταύτης μοὶ ἀνήγγειλεν, ὅτι ἤθελε νὰ γράψῃ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν μέλλοντα διοικητὴν μου καὶ μοὶ ἐζήτησε χάρτην καὶ γραφίδα.

«Μὴ λησμονήσης, Ἀνδρέα Πέτροβιτς, εἶπεν ἡ μήτηρ μου, νὰ γράψῃς χαιρετίσματα ἐκ μέρους μου εἰς τὸν πρίγκηπα Β... καὶ νὰ τοῦ εἴπῃς, ὅτι ἐλπίζω πῶς θὰ ἦνε εἰναικὸς πρὸς τὸν Πετρούτσαν μου.

— Τί ἀνοησίαι εἶναι αὐταί! ἀνεφώνησεν ὁ πατήρ μου συνοφρουόμενος· διατί θέλεις νὰ γράψω πρὸς τὸν πρίγκηπα Β...;

— Μὰ δὲν μὰς εἶπες, πῶς ἔκρινες καλὸν νὰ γράψῃς πρὸς τὸν διοικητὴν τοῦ Πετρούτσα;

— Αἶ, καὶ τί μέ τοῦτο;

— Ἄλλ' ὁ διοικητὴς τοῦ Πετρούτσα εἶναι ὁ πρίγκηψ Β... εἰξεύρεις πολὺ καλὰ, ὅτι εἶναι καταγραμμένος εἰς τὸ σύνταγμα Σεμενόφσκη.

— Καταγραμμένος; Καὶ τί μὲ μέλλει ἐμὲ ἂν ἦνε καταγραμμένος ἢ ὄχι; ὁ Πετρούτσας δὲν θὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Πετρούπολιν. Τί θὰ ὑπάγῃ νὰ μάθῃ ἐκεῖ; πῶς νὰ ἐξοδεύῃ χρήματα καὶ νὰ κάμῃ τρέλλαις; Ὅχι! πρέπει νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὸν στρατὸν, νὰ μυρισθῇ μπαρούτη, νὰ

1. Αὐδοτία, θυγάτηρ τοῦ Βασιλείου. Γνωστὸν ὅτι ἐν Ῥωσίᾳ τὸ πατρωνυμικὸν εἶναι ἀχώριστον τοῦ ὀνόματος καὶ εὐχρηστότερον τοῦ ἐπιθέτου.

2. Ὑποκοριστικὸν τοῦ Πιότρ, Πέτρος.

1. Νεοδόξαι, ἴσθαι ἀγγλικούς, κληθεῖσιν ἐν Ῥωσίᾳ τοὺς οὕτω καταταχθέντας εἰς τὸν στρατὸν εὐπατρίδας.

γείνη σωστός στρατιώτης και ὄχι χαραιοφάγης τῆς σωματοφυλακῆς; πρέπει νὰ λυώσουν ἀπάνω του τὰ λουριὰ τοῦ σάκκου του. Ποῦ εἶναι ὁ διορισμός του; δός μου τον».

Ἡ μήτηρ μου ὑπῆγε καὶ ἔφερε τὸν διορισμὸν, τὸν ὁποῖον ἐφύλαττεν ἐν πυξιδί μετὰ τοῦ ὑποκαμίσου, ὅπερ ἐφόρουν κατὰ τὴν βάπτισίν μου καὶ μὲ τρέμουσαν χεῖρα τὸν ἔδωκεν. Ὁ πατήρ μου τὸν ἀνέγνωσε μετὰ προσοχῆς, τὸν ἔθεσεν ἐνώπιόν του ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἤρχισε νὰ γράφῃ τὴν ἐπιστολήν.

Μὲ κατέλαβεν ἀκατάσχετος περιεργία. «Ποῦ μὲ στέλλουν λοιπὸν, διενουμένη, ἀφ' οὗ δὲν θὰ μὲ στείλωσιν εἰς τὴν Πετρούπολιν»; Ἐβλεπον δ' ἀτενῶς τὴν γραφίδα τοῦ πατρός μου χαρὰς τουσαν βραδέως τὰς λέξεις ἐπὶ τοῦ χάρτου. Περὰνὰς τέλος τὴν ἐπιστολήν ἐνέκλεισεν αὐτὴν μετὰ τοῦ διορισμοῦ ἐν τῷ ἰδίῳ φακέλλῳ, ἀπέθηκε τὰς διόπτρας του, μὲ ἐκάλεσε καὶ μοὶ εἶπεν :

«Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ στέλλεται πρὸς τὸν Ἀνδρέαν Κάρλοβιτς Ρ. τὸν παλαιὸν συστρατιώτην καὶ φίλον μου. Πηγαίνεις εἰς Ὁρεμβούργον¹ διὰ νὰ ὑπηρετήσῃς ὑπὸ τὰς διαταγὰς του».

Ἀπέπησαν λοιπὸν πᾶσαι αἱ λαμπραὶ ἐλπίδες μου. Ἀντὶ τοῦ ἐν Πετρούπολει παιδρὸς καὶ ἀνειμένου βίου μὲ ἀνέμενεν ἡ πλήξις ἐν χώρᾳ ἀποκέντρῳ καὶ ἀγρίᾳ. Ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία, εἰς ἣν μετὰ πόθου ἀπέβλεπον μοὶ ἐφαίνετο νῦν χαλεπωτάτη. Ἄλλ' ὤφειλον νὰ ὑποκύψω. Τῇ πρωτῇ τῆς ἐπαύριον ὁδοιπορικῆ κιβίτικα ἐστάθη πρὸ τῆς θύρας τῆς ἡμετέρας οἰκίας. Ἐν αὐτῇ δ' ἐτέθη εἰς ὁδοιπορικὸς σάκκος, ἐν κιβώτιον περιέχον σαμοβάριον καὶ δεμένα χειρόμακτρα μὲ παξιμάδια καὶ πλακούντια, τελευταῖα λείψανα τῶν φιλοστόργων περιποιήσεων τοῦ πατρικοῦ μου οἴκου. Οἱ γονεῖς μὲ ἠγῆθησαν καὶ ὁ πατήρ μου μοὶ εἶπεν : «Υγίαινε, Πέτρε, νὰ ὑπηρετῆς πιστὰ ἐκεῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον ἔδωκες ὄρκον νὰ ὑπακούῃς τοὺς ἀρχηγούς σου, νὰ μὴ ζητῆς ἀπὸ αὐτοῦ χάριτας νὰ μὴ ἐπιζητῆς μὲ ὑπερβολὴν τὴν ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ μῆτε νὰ τὴν ἀποφεύγῃς, καὶ ἔχε πάντοτε εἰς τὸν νοῦν σου τὴν παροιμίαν ὅπου λέγει : Πρόσεχε τὸ φόρεμά σου ὅσῳ εἶναι καινούργιον καὶ τὴν τιμὴν σου ὅσῳ εἶναι καθαρά.» Ἡ μήτηρ μου ἔνδακρος μοὶ παρήγγειλε νὰ προφυλάττω τὴν υγείαν μου, καὶ εἰς τὸν Σαβέλιτς νὰ προσέγῃ τὸ παιδάκι τῆς ὄαν τὰ μάτια του. Μοὶ ἔδωκεν νὰ φορέσω κοντὸν τουλοῦπ ἐκ δέρματος λαγωῦ καὶ ἐπ' αὐτοῦ μεγάλην μληωτὴν ἐξ ἀλωπεκῆς. Ἐστάθησα ἐν τῇ κιβίτικα μετὰ τοῦ Σαβέλιτς καὶ ἀνεχώρησα εἰς τὸν πρὸς ὄν ὄρον, κλαίων πικρῶς.

1. Πρωτεύουσα τοῦ κυβερνεῖου Ὁρεμβούργου, τοῦ ἀνατολικωτάτου τῆς ἑυρωπαϊκῆς Ρωσίας ἐκτεινομένου καὶ εἰς τὴν ἀσιατικὴν.

Ἀφικόμεν τὴν νύκτα εἰς Σιμβίρσκ, ὅπου ἔδει νὰ παραμείνω ἐπὶ εἴκοσι τέσσαρας ὥρας, ὅπως ἀγοράσῃ διάφορα πράγματα ὁ Σαβέλιτς. Κατελύσαμεν εἰς ἓν ξενοδοχεῖον, καὶ ἐγὼ μὲν ἔμεινα ἐν αὐτῷ, ὁ δὲ Σαβέλιτς ἀπὸ πρωίας ἤρχισε νὰ τρέγῃ εἰς τὰ ἐμπορικὰ. Βαρυθυεὶς νὰ ἐπισκοπῶ ἀπὸ τοῦ παραθύρου τὸν κάτωθι ῥυπαρὸν δρομίσκον, ἀπεφάσισα νὰ περιέλθω τὰ δωμάτια τοῦ ξενοδοχείου. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ σφαιριστηρίου, εἶδον ἓνα ὑψηλὸν κύριον, ὡσεὶ τεσσαρακοντούτη, μὲ μακροὺς μαύρους μύστακας, φοροῦντα κοιτωνίτην ἐκράτει οὗτος στέκαν εἰς τὴν χεῖρα καὶ εἶχεν εἰς τὸ στόμα τὴν πίπαν του. Ἐπαίξε μετὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ σφαιριστηρίου ὑπηρετοῦ, ὅστις ἂν ἐκέρδαιεν ἔπινε ποτήριον ῥακῆς, ἂν ὁμως ἔχανεν ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ περᾶ μὲ τὰ τέσσαρα ὑπὸ τὸ σφαιριστήριον. Ἐστάθην καὶ τοὺς παρετήρουν παίζοντας. Ἐφ' ὅσον τὰ παιγνίδια παρεστεινοῦτο αἱ ὑπὸ τὸ σφαιριστήριον δίοδοι καθίσταντο συχνότεραι, μέχρις ὅτου τέλος ὁ ὑπηρετῆς ἔμεινε ὑπὸ τὸ σφαιριστήριον.

Ὁ κύριος ἐξετόξευσε ἐκφραστικωτάτους τινὰς λόγους ἐν εἶδει ἐπιταφίου καὶ μοὶ προέτεινε νὰ παίζωμεν μίαν παρτίδα. Τῷ ἀπεκρίθην, ὅτι δὲν ἤξευρα νὰ παίζω, τοῦτο δὲ τῷ ἐφάνη ἀναμφιβόλως παραδοξότατον. Μὲ παρετήρησε τρόπον τινὰ μετ' οἴκτου. Ἐν τούτοις συνεδέσαμεν ὁμιλίαν καὶ ἔμαθον, ὅτι ὀνομάζεται Ἰβάν Ἰβάνοβιτς Ζουρίνης, ὅτι ἦτο ἐπίλαρχος τῶν Οὐσσάρων^{***}, ὅτι εὗρίσκετο τότε ἐν Σιμβίρσκ πρὸς στρατολογίαν νεοσυλλέκτων καὶ ὅτι κατέλυσε ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἐγὼ ξενοδοχεῖον. Ὁ Ζουρίνης μὲ προσεκάλεσε νὰ γευματίσω μετ' αὐτοῦ, στρατιωτικῶς, ἀπὸ ὃ τι ἔβρεθῆ, ὡς λέγουσιν.

Ἐδέχθην εὐχαρίστως καὶ ἐκαθήσασμεν εἰς τὴν τραπέζαν. Ὁ Ζουρίνης ἔπινε πολὺ καὶ μὲ προέτρεπε νὰ πίνω, λέγων μοι, ὅτι πρέπει νὰ συνειθίσω εἰς τὴν ὑπηρεσίαν. Μοὶ διηγεῖτο στρατιωτικὰ ἀνέκδοτα ἀστείωτατα καὶ ἐγὼ ἐκράτουν τὰ πλευρά μου ἀπὸ τὸν πολὺν γέλωτα ὅτε ἐσηκώθημεν ἀπὸ τὴν τραπέζαν εἶχομεν γίνεαι στενωτάτοι φίλοι. Τότε μοὶ ἐπρότεινε νὰ μὲ μᾶθῃ *μιλλιάρδον* «εἶναι ἀπαραίτητον, εἶπεν, εἰς στρατιώτας ὡς ἡμεῖς. Ἄς ὑποθέσωμεν παραδείγματος χάριν πῶς μᾶς ἔστειλαν εἰς καμμίαν κωμόπολιν. Ἐ, τί θέλεις νὰ κάμωμεν; Καθ' ἡμέραν δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς πάλιν νὰ δέρῃ τοὺς Ἑβραίους. Ὅτι καὶ ἂν κάμῃ θὰ καταντήσῃ εἰς τὸ καφενεῖον διὰ νὰ παίξῃ *μιλλιάρδον* καὶ διὰ νὰ παίξῃ, πρέπει νὰ ἤξεύρῃ νὰ παίξῃ.»

Οἱ λόγοι οὗτοι μὲ κατέπεισαν καὶ μετὰ πολλοῦ ζήλου ἐπεδόθην εἰς τὸ μάθημα ὁ Ζουρίνης μὲ ἐνεθάρρυνε μεγαλοφώνως ἐξεπλήττετο τὰ μέγιστα διὰ τὰς ταχσίας προόδους μου

καὶ μετὰ τινὰ μαθήματα μοὶ προέτεινε νὰ παίξωμεν μὲ χρήματα, ἔστω καὶ μὲ ἐν γὰρὸς (δύο καπήκια) μόνον, ὄχι διὰ τὸ κέρδος, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ παίξωμεν εἰς τὸν ἀέρα, τὸ ὅποιον κατὰ τὴν γνώμην του ἦτο κακίστη συνήθεια. Συγκατετέθη, καὶ ὁ Ζουρίνης διέταξε νὰ φέρωσι πόντες¹· εἶτα μὲ συνεβούλευσε νὰ τὸ δοκιμάσω, ἐπαναλαμβάνων πάντοτε, ὅτι πρέπει νὰ συνειθίσω εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. «Διότι, προσέθηκεν, ὑπηρεσία χωρὶς πόντες, τί ὑπηρεσία εἶναι;» Ἐγκολούθησα τὴν συμβουλὴν του. Ἐξηκολούθησαμεν δὲ τὸ παιγνίδιον καὶ ὅσῳ περισσύτερον ἔπινον, τόσῳ ζωηρότερος ἐγινόμην. Ἐσφενδάων τὰς σφαιράς ἐκτὸς τοῦ σφαιριστηρίου, ὠργιζόμεν, ὑβρίζον τὸν παραστεκόμενον ὑπηρετὴν, ὁ ὁποῖος ἠρίθμει τοὺς πόντους.

Κύριος οἶδε πῶς ἠῤῥῆσα τὴν καταβολὴν, ἐν ὀλίγοις λόγοις ἔκαμνα, ὅ τι ἐμπορεῖ νὰ κάμη παιδίον λαβὸν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν μετὰ μέγαν περιορισμὸν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ὦρα παρῆλθε χωρὶς νὰ τὸ ἐνοήσω. Ἐπὶ τέλους ὁ Ζουρίνης ἐκύτταξε τὸ ὠρολόγιόν του, ἀπέθεσε τὴν στέκαν καὶ μοὶ εἶπεν, ὅτι ἔχασα ἑκατὸν ρούβλια¹. Ἀκούσας τοῦτο ἐταράχθη σφοδρὰ τὰ χρήματα εὐρίσκοντο εἰς χεῖρας τοῦ Σαβέλιτς. Ἐψέλλισα λέξεις τινὰς ζήτην συγγνώμην, διότι δὲν ἐδυνάμην νὰ πληρώσω ἀμέσως, ἀλλ' ὁ Ζουρίνης μοὶ εἶπε: «Σὲ παρακαλῶ, μὴ στενοχωρῆσαι, ἤμπορῶ νὰ περιμένω, τώρα ὅμως ἄς ὑπάγωμεν εἰς τῆς Ἀρινούκας.»

Τί τὰ θέλετε; ἔτελειώσα τὴν ἡμέραν μου μὲ τὰς αὐτὰς ἀνοησίας, ὡς τὴν εἶχον ἀρχίσει. Ἐδειπνήσαμεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Ἀρινούκας ἐκείνης. Ὁ Ζουρίνης δὲν ἔπαυε νὰ μὲ κερναῖ, ἐπαναλαμβάνων ἀείποτε, ὅτι πρέπει νὰ συνειθίσω εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. Ὅτε ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν τράπεζαν, μετὰ δυσκολίας κατάρθουν νὰ σταθῶ ὄρθιος. Περὶ τὸ μεσονύκτιον ὁ Ζουρίνης μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον.

Ὁ Σαβέλιτς ἔσπευσεν εἰς προὔπαντησίν μας εἰς τὸ ἐξώθυρον. Ἐβάλε κραυγὴν, ὅτε παρετήρησε τὰ ἀναμφισβήτητα μαρτύρια τοῦ ζήλου μου πρὸς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν.

«Τί ἐπαθες; μοὶ εἶπε διὰ φωνῆς κλαυθμηρᾶς. Ποῦ σ' ἐγέμισαν ὅταν ἀσκή; Θεέ μου! τέτοια συμφορὰ ποτὲ δὲν μὲς συνέβη.

— Σκασμός, παληοκουκουβάγια! τῷ ἀπῆντησα τραυλίζων· εἶμαι βέβηκος πῶς εἶσαι μεθυσιμένος. Πήγαινε νὰ κοιμηθῆς. . . ἀλλὰ προτιήτερα βάλε με νὰ πλῆγιάσω».

Ἐπὶ ἐξύπνησα τὴν ἐπαύριον εἶχον σφοδρὸν πονοκέφαλον. Διετήρουν συγκεχυμένην τινὰ ἀνάμνησιν τῶν συμβάντων τῆς προτεραίας. Τοῦς

συλλογισμούς μου διέκοψεν ὁ Σαβέλιτς, ὅστις εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν μου, φέρων κύπελλον τείου. «Πολὺ γρήγορα ἀρχίσεις νὰ τὸ ρήχρεις ἔξω, Πιότρ Ἀνδρέιτς¹, μοὶ εἶπε σείων τὴν κεφαλὴν. Αἱ! τίνος ἔμοιασες; Μοῦ φαίνεται, ὅτι οὔτε ὁ πατέρας σου, οὔτε ὁ παππούς σου ἦσαν μέθυσοι. Δὲν λέγω τὴν μητέρα σου, ἡ ὁποία ἀφ' ὅτου ἐγεννήθη δὲν ἠθέλησε ποτὲ νὰ βάλῃ εἰς τὸ στόμα της ἄλλο ποτὸν, ἔξω μόνον, ἀπὸ κβάς². Ποῖος πταίει; Ἐκεῖνος βέβαια ὁ καταραμένος ὁ μουσιέ. Εὐμορφα ὡς τόσο πράγματα σὲ ἔμαθε αὐτὸ τὸ σκυλογένημα καὶ ἀξίζει ἀλήθεια τὸν κόπον νὰ σοῦ καθίσουν ἔς τὸ κεφάλι σου ἕναν ἀλούτερο ἐκεῖ, ὅταν νὰ μὴν εἶχε τὸ ἀφεντικὸ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου, ὅσους ἠθελε!»

Καταληφθεὶς ὑπὸ αἰσχύνης, εἶπον, στραφεὶς πρὸς αὐτόν: «Πήγαινε ἀπ' ἐδῶ, Σαβέλιτς, δὲν θέλω τσαῖ». Ἀλλ' ἦτο δύσκολον νὰ σταματήσω τὸν Σαβέλιτς, ἀφ' οὗ ἐπῆρε πλέον τὸν κατήφορον. «Βλέπεις, βλέπεις, βλέπεις, Πιότρ Ἀνδρέιτς, τί εἶναι νὰ κάμνης τρελλὰ καμώματα. Ἐχεις πονοκέφαλον καὶ δὲν θέλεις νὰ πάρῃς τίποτε. Ὅποιος μεθᾶ τίποτε δὲν ἀξίζει. Νὰ πιῆς λίγη ἄρμη ἀγγουριῶν μὲ μέλι, ἢ καλλιτέρα μισὸ ποτῆρι ρακί διὰ νὰ ξεμεθύσης. Ἐ τί λές;»

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰσῆλθε παῖς τις, κομιζων ἐν γράμμα τοῦ Ζουρίνη πρὸς με. Ἀποσφραγίσας δ' αὐτὸ ἀνέγνωσα τὰ ἐξῆς:

«Ἀγαπητὴ Πιότρ Ἀνδρέιτς, κάμε μου τὴν χάριν νὰ μοῦ στείλῃς διὰ τοῦ ὑπηρετοῦ μου τὰ ἑκατὸν ρούβλια, τὰ ὅποια ἔχασες χθές. Ἐχω φοβερὰν ἀνάγκην χρημάτων. Ὅπως πρόθυμος, Ἰδὼν Ζουρίνης.»

Ἄλλος τρόπος δὲν ὑπῆρχε. Προσεποιήθη τὸν ἀδιάφορον καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν Σαβέλιτς, τὸν διέταξα νὰ δώσῃ εἰς τὸν παῖδα ἑκατὸν ρούβλια.

«Πῶς; διατί; μὲ ἠρώτησεν ἐκπληκτος.

— Τοῦ τὰ χρεωστῶ, ἀπεκρίθη, μεθ' ὅσης ἡδυνάμην ἀπαθείας.

— Τοῦ τὰ χρεωστεῖς! ὑπολαβὼν εἶπε. Καὶ πότε σὺ ἔλαβες κειρὸν νὰ κάμῃς αὐτὸ τὸ δάνειον; Ἀδύνατον πράγμα! Κάμε ὅ τι θέλεις, αὐθέντα, ἀλλ' αὐτὰ ἐγὼ δὲν τὰ πληρώνω!»

Ἐσκέφθη τότε, ὅτι ἂν κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην περίστασιν δὲν ἐξηνάγκαζον τὸν πείσμονα γέροντα νὰ μὲ ὑπακούσῃ θὰ μοὶ ἦτο δύσκολον εἰς τὸ ἐξῆς νὰ διαφύγω τὴν κηδεμονίαν του. Ἰδὼν δ' αὐτὸν ἀγερώχως τῷ εἶπον:

«Εἶμαι αὐθέντης σου, καὶ εἶσαι ὑπηρετὴς μου. Τὰ χρήματα εἶναι ἰδικὰ μου, τὰ ἔχασα, διότι ἠθέλησα νὰ τὰ χάσω. Σὲ συμβουλεύω νὰ μὴ ἐναντιοῦσαι καὶ νὰ ὑπακούῃς, ὅταν σὲ διατάττωσι».

1. Τότε τὸ ρούβλιον ὑπελογίζετο ἀργυροῦν, ὅπερ ἰσοδυναμεῖ ὡς καὶ σήμερον πρὸς δρ. 4.

1. Πέτρε, υἱὲ τοῦ Ἀνδρέου.

2. Εἶδος μηλίτου, ποτὸν συνηθέτατον ἐν Ῥωσίᾳ.

Οἱ λόγοι μου τόσῳ βαθεῖαν αἴσθησιν ἐνεποίησαν τῷ Σαβέλιτις, ὥστε ἐκτύπησε τὰς χεῖρας καὶ διέμεινε βαθὸς καὶ ἀκίνητος.

«Τί στέκεσαι αὐτοῦ ἄν κούτσουρο;» ἀνέκραξα ὀργίλως. Ὁ Σαβέλιτις ἤρχισε νὰ θρηνηῖ.

«Ὁ πατέρα μου Πιότρ Ἀνδρέιτις, ἐφέλλισε διὰ τρεμούσης φωνῆς, μὴ μὲ κάμης νὰ ποθᾶνω ἀπὸ λύπην. Φῶς μου, ἀκουσέ με τὸν γέροντα. Γράψε εἰς αὐτὸν τὸν ληστήν πῶς ἐχωράτευες, πῶς δὲν εἶγαμε ποτέ μας τόσα χρήματα. Ἐκατὸν ρούβλια! Θεὸς πολυεὐσπλαγχνε! ἐπέ του πῶς οἱ γονεῖς σου σοῦ ἔχουν αὐστηρῶς ἀπαγορεύσει νὰ μὴ παίξης ποτέ ἄλλο, ἐκτὸς ἀπὸ βῶλους.

— Θὰ σιωπήσης τῷ εἶπον, διακόπτων αὐτὸν ἀποτόμως· δὸς τὰ χρήματα, ἢ σὲ διώχνω ἀπ' ἐδῶ μὲ ταῖς κλωτσαῖς».

Ὁ Σαβέλιτις μὲ ἐκύτταξε, καὶ εἰς τὸ πρόσωπόν του ἀπετυποῦτο βαθυτάτη λύπη· ὑπῆγε δὲ νὰ φέρῃ τὰ χρήματα. Τὸν ἐλυπήθην τὸν δυστυχῆ γέροντα· ἀλλ' ἤθελον νὰ χειραφετηθῶ, καὶ νὰ ἀποδείξω, ὅτι δὲν ἤμην πλέον παιδί. Ὁ Ζουρίνης ἔλαβε τὰ ἑκατὸν ρούβλια του. Ὁ Σαβέλιτις ἔσπευσε νὰ ἐτοιμάσῃ τὰ τῆς ἀναχωρήσεως ἐκ τοῦ καταραμένου ἐκείνου ξενοδοχείου. Ἐπανελθὼν δὲ μοὶ ἀνήγγειλεν, ὅτι οἱ ἵπποι ἦσαν ἐξευγμένοι.

Ἄνεχώρησα ἐκ Σιμβίρσκ μὲ ἀνήσυχον συνείδησιν καὶ ἐνδομύχως δυσηρεστημένος μὲ τὸν ἐαυτὸν μου· οὔτε ἀπεχαιρέτισα τὸν διδάσκαλόν μου, τὸν ὁποῖον ὑπέθετον, ὅτι οὐδέποτε πλέον ἐμελλον νὰ ἐπανιδῶ.

[*Ἐκεῖται συνέχεια].

**Π.

ΡΟΥΜΕΛΗ

Συνίξις· 191 σελ. 566.

Α'

Ἐν τῇ θαλάσσῃ.

Οἱ λεμβοῦχοι. — Ἐπίνειον τῶν Καλαμῶν. — Αἱ Καλάμαι. — Θέα ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως. — Ὁ Πύργος τοῦ Βιλλαρδουίνου. — Μία γνωριμία ἐν Καλάμαις. — Ὁ Γερμανὸς συνταξιδιωτῆς μου. — Ἐντυπώσεις Ζακύνθου. — Πρώτη θέα τοῦ Μεσολογίου.

Πολὺ πρὶν ἀγκυροβολήσωμεν ἐν τῷ ὄρμῳ τῶν Καλαμῶν τὸ ἀτμοπλοῖον εἶχεν ἤδη ἀλωθῆ ἐξ ἐφόδου ὑπὸ τῶν λεμβούχων, οἵτινες ὡς σχεϊνὸν βιάται καὶ πειραταὶ συγχρόνως κατορθώνουσι μὲ κίνδυνόν καταποντισμοῦ νὰ προσδέσωσιν εἰς τὰ πλευρὰ αὐτοῦ τὰς λέμβους, καὶ διὰ τῶν κάλων ἀναρριχώμενοι καὶ ὑψούμενοι ὁ μὲν ἐπὶ τῆς βράχως τοῦ δὲ, εἰσπηδῶσιν ἐντὸς τοῦ σκάφους μετ' ἀπαρμιλλοῦ τέχνης καὶ γοργότητος. Περιερχόμενοι δὲ τότε ἀπὸ τῆς πύρας μέχρι τῆς πρύμνης, καθιδροὶ ἐκ τοῦ ἀγῶνος καὶ ἐρυθροὶ τὴν μορφήν, προσκαλοῦσι τοὺς βουλομένους νὰ ἐξέλθωσι καὶ εἰς τὸ πρῶτον κατανευτικὸν σημεῖον αὐτῶν ἀναρπάζουσι τὰς ἀπο-

σκευὰς τῶν ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, καὶ ῥίπτουσιν αὐτὰς ἀναμιζ ἐν τῇ προσδεδεμένῃ λέμβῳ, οὐδὲν ἰδιοκτητῶν, ὅτι πιθανὸν νὰ συντριβῶσιν οὕτω κρημνιζόμενα τὰ κιβώτια τῶν ἢ καὶ νὰ πέσωσιν εἰς τὴν θάλασσαν.

Εὐτυχῶς δὲν μετεῖχον τῆς ὀχλοβοῆς ταύτης, διότι ἐσκόπουν μόνον ὡς ἐπισκέπτης νὰ ἐξέλθω εἰς Καλάμας ἐπωφελοῦμενος τῆς τριώρου σταθμεύσεως τοῦ ἀτμοπλοῖου. Ἀνέμεινα λοιπὸν ἕως νὰ παρέλθῃ ἡ μεγάλη σύγχυσις τῆς ἀποβιβάσεως καὶ τότε κατήλθον ἐν λέμβῳ ἣτις μ' ἔφερε πρὸς τὴν κιγκλιδωτὴν προκυμαίαν.

Αἱ Καλάμαι ἀπέχουσι τῆς θαλάσσης μόλις 4—5 στάδια. Παρὰ τὴν ἀκτὴν ὑπάρχουσι ὀλίγα οἰκήματα, κατὰ τὸ πλεῖστον καφεπωλεῖα ἢ μαγειρεῖα, ἐξέχει δὲ κατὰ τὸν ὄγκον μεταξὺ αὐτῶν τὸ δημόσιον ζυγιστήριον τῶν σύκων, ἄτινα, ὡς γνωστὸν, εἶνε τὸ κυριώτατον προϊόν τῆς Μεσσηνίας ἐξαγόμενα κατὰ μυριάδας ὄλας στατήρων.

Ἡ μεταξὺ τοῦ ἐπίνειου καὶ τῆς κυρίας πόλεως συγκοινωνία ἐκτελεῖται δι' ἀμαξῶν, ὧν αἱ πλεῖστοι εἶνε πενιχραὶ καὶ γεγηρακυῖαι ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐνῶ κυλινδοῦνται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, οἱ ἐν αὐταῖς ἐπιβάται ἀκούουσι τρίζοντα μέχρι συντριβῆς τὰ ξύλα καὶ τὰ σίδηρα, ἀναγκάζονται δὲ νὰ συγκρατῶνται στερεῶς ἐπὶ τῶν ἀχυρίνων προσκεφάλων, ἵνα μὴ σφενδονισθῶσιν εἰς τὸν ἀλευρῶδη κονιορτὸν τῆς ὁδοῦ, νὰ τηρῶσι δ' ἔτι συνεσφιγμένως τὰς σιαγῶνας καὶ ὑπομονητικῶς σιγηλὰ τὰ χεῖλη ἂν δὲν θέλωσι νὰ κατακόψωσι διὰ δηγμάτων τὴν γλῶσσαν αὐτῶν κατὰ τοὺς ἄλλεπαλλήλους τῆς ἀμάξης κλονισμούς.

Ἡ ὁδὸς αὕτη οὐδὲν ἔχει τὸ ἀξιοθέατον ἐκτὸς κοινῶν τινῶν κήπων καὶ ἀγρῶν. Ἐκπληττεται τις μόνον πρὸς στιγμὴν ἐπὶ τῇ θεᾷ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς παραλλήλως τῇ ὁδῷ ἐστρωμένης. Σιδηροδρόμος ἐν Καλάμαις; Πότε καὶ πῶς ἐγένεεν αὐτὸ χωρὶς νὰ ἔχη κανεὶς εἶδησιν; Ἄλλ' ἡ εὐάρεστος ἐκκληξὶς παύει εὐθὺς ὡς ἐρωτήσῃ τινὰ, ὅστις θὰ τῷ ἀπαντήσῃ ὅτι ἡ γραμμὴ ἐστρώθη μόνον ἵνα διευκολύνῃ τὴν μεταφορὰν ὑλικῶν πρὸς κατασκευὴν τῆς προκυμαίας. . .

* *

Αἱ Καλάμαι ἀνεπιφυλάκτως δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶνε μία ἀπὸ τὰς καλλίστας πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἡ χλοερὰ καὶ γραφικὴ θέσις ἐν ἣ κεῖται, καὶ ὁ ποταμὸς Νέδων, ὁ νῦν Δαφνῶν, ῥέων παρ' αὐτῇ, καὶ αὐτὸ τὸ σχέδιον τῶν ὁδῶν εἰς τὴν χάραξιν τῶν ὁποίων εἰργάσθησαν πρῶτοι οἱ Γάλλοι, καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἔτι τῶν οἰκιῶν κομψὴ καὶ φιλόκαλος, πάντα ταῦτα συντείνουσι πρὸς ὠραϊσμόν τῆς μεσσηνιακῆς πρωτεύουσος.